

Misits Éva

Szegedi Tudományegyetem

Aszexualitás diszkurzusok a magyar kibertérben

Jelen dolgozatban a magyar kibertérben keletkezett aszexualitás diszkurzusokat vizsgáltam meg, azaz magyar domainben, magyar nyelven keletkezett szövegeket elemeztem, amelyek magukat aszexualisnak valló, illetve az aszexualitás mint jelenség iránt érdeklődő vagy a szöveg keretein belül avval foglalkozó felhasználóktól származnak. Az aszexualitás mint jelenség a mai napig vitatott, ugyanis továbbra is fennáll a nézet, miszerint az aszexualitás (saját, mások leírásai alapján alkotott definícióm szerint a szexuális orientáció hiánya) nem alternatív szexualitás, hanem betegség, azaz probléma. Mivel a magyar kontextusban kevés figyelmet szentelnek a témának, és az internetes kontextusban keletkezett szövegek nagy része részrehajlóan problémának, illetve divathóbortnak állítja be az aszexualitást, a magyar felhasználók aszexualitás diszkurzusai is ebben a szellemben alakulnak. A dolgozatban ezt több példával illusztrálom, hogy megmutassam, hogyan viszonyulnak a magyar felhasználók az aszexualitáshoz, és hogy milyen keretek között, hogyan keletkeznek ezek a diszkurzusok. Emellett röviden felvázolom a kutatás elméleti háttérét és kihívásait, valamint a példák alapján levonom a következtetést: az aszexualitást mint jelenséget új szempontokból kell megvizsgálni, újra kell értékelni, hogy pozitívan lehessen rá hivatkozni és reflektálni.

Bevezetés

Előadásom témája a magyar kibertérben keletkezett aszexualitás diszkurzusok vizsgálata volt, azaz olyan, magyar domaineken, magyar nyelven keletkezett, nyilvános és mindenki számára hozzáférhető elektronikus szövegeket vizsgáltam kritikai diszkurzus analízissel, amelyek magukat aszexualisnak valló, illetve az aszexualitás iránt érdeklődő vagy a szöveg keretében az aszexualitás témájával foglalkozó felhasználóktól származnak. Célom az volt, hogy megvizsgáljam és megmutassam, hogy a magyar internetes kontextusban hogyan jelenik meg az aszexualitás mint téma, és a magyar felhasználók milyen módon kezelik ezt a témát, akár magáról a jelenségről, akár az aszexualis emberekről van szó.

Az aszexualitás mint jelenség Magyarországon kevésbé ismert és kutatott; a magyar kibertérben is szórványosan található a jelenséget tárgyaló szövegek. Az aszexualitással kapcsolatban továbbra is fennáll a vita:

alternatív szexualitásként vagy problémaként értelmezzük az aszexualitást (az általam elemzett példák alapján a magyar felhasználók többsége az utóbbi felé hajlik, amelyben a diszkurzusok kerete, az információ hiánya és a definíciók elégtelensége is támogatja őket). Egyes országokban, pl. az Egyesült Államok vagy Új-Zéland, az aszexualitás elismert jelenség, valamint az interneten is méretes közösség jött össze az angol nyelvű *Asexual Visibility and Education Network* (AVEN) honlapon, amelyet Scherrer (2008) is felhasznált az aszexualitásról szóló cikkében. Magyarországon egyelőre nincs ilyen jellegű, elfogadott és elismert közösség, a vita továbbra is fennáll, és mivel a jelenség kevésbé kutatott, a kutatás során nem kevés kihívással szembesül az, aki a jelenlegi kusza definícióhalmazból megpróbálja (re)konstruálni az aszexualitást.

A következő részben a kutatás elméleti hátterét, valamint az aszexualitás mint jelenség vizsgálatának problematikáját mutatom be, valamint néhány jelenlegi értelmezés mellett bemutatom saját definíciómat. Ezek után a magyar kibertérben gyűjtött anyagon keresztül példákkal illusztrálom, hogy a magyar felhasználók hogyan viszonyulnak az aszexualitáshoz és az aszexualis emberekhez, és milyen érveket hoznak fel a jelenség mellett vagy ellen. Befejezésképpen reflektálok az aszexualitás mint jelenség kutatásának problematikájára, és az elemzett példák alapján levonom a kutatás következtetéseit.

Elméletek és problémák

Az aszexualitás definiálásában két alapvető szempontot kell figyelembe vennünk az elmúlt ötven év gender és nyelv kutatásai alapján: a gender, a szex és a szexualitás, és a társadalmi valóság, tehát a társadalmi gyakorlatok kapcsolatát.

A társadalmi gyakorlatot mélyen áthatja a gender, tehát a nem alapján differenciált történelmi, gazdasági, társadalmi, kulturális és egyéb viszonyok. Ezt az állapotot többféle modell alapján próbálták már értelmezni a kutatók: a *biológiai determinizmuson* át a Talbot (2005) által *deficit*, a *dominancia* és *differencia* modelleknek hívott értelmezéseken át (Lakoff 1975, Spender 1980, Tannen 1990) a performativitás elméletig (Butler 1990), amely túljut az előbbi négyen, és a test folytonos stilizálásával maga az identitás folyamatos változását is figyelembe veszi. Az aszexualitás kutatásának kedvezne ez az elmélet, azonban úgy tűnik, hogy bizonyos ciklikusság uralkodik a gender és szexualitás kutatásban, ugyanis a biológiai determinizmus visszatérően van, *új biológizmusként* (Cameron 2009). Mindemellett a társadalmi gyakorlatokat áthatja a szexualitás is, a szexualitás ugyanis a heteronormatív keretben működve a társadalmi mátrix kapcsolatrendszerének értelmezésében

elsődlegessé vált. A szex és a szexualitás emellett társadalmi és kapcsolati tőkévé vált: mindkettő fizikailag értelmezhető, testekre kivetíthető fogalom, tehát a testeken keresztül befolyásolható, irányítható és felhasználható.

Az aszexualitást ennek a háttérnek a fényében definiálják; így lesz a pozitívként értékelt szexualitás negatív párja, a szexualitás hiánya. Mivel a kapcsolatrendszerek szempontjából az aszexualitás nem értelmezhető, és maga a szó is „nem szexualitást”, „szexualitás nélkülséget jelent”, magát a jelenséget ez alapján értékelik, így nem alternatív szexualitásként, hanem a szexualitás hiányaként értelmezik. Ha viszont nem értelmezik alternatív szexualitásként, akkor a szexualitás tartományán kívül reked; így válik belőle betegség, rendellenesség, probléma. Az aszexualitás definiálásának problémája összetett. Az egyik problémát maga a szó szerkezete jelenti, azaz az -a fosztóképző, amely alapján a kifejezés egyértelműen „szexualitás nélkülséget” vagy „nem szexualitást” jelent. Szintén probléma az előbbi kifejtés alapján, hogy a társadalmi mátrixban a kapcsolatrendszereket gyakran alapozzák az egyes alanyok szexualitására, jobban mondva az alanyok szexuális orientációjára, amely alapján az egyik nem automatikusan vetélytársá, a másik nem pedig kívánatos cikké válik a szexuális piacon. Hogy egy példával éljünk, a heteroszexuális férfiról automatikusan feltételezik, hogy „a nők érdeklik”, a férfiak nem. Ez a megközelítés túlságosan is gyakori, pedig a társadalmi mátrix kapcsolatrendszereinek csak egy töredékét fedi le: erre utal például az a fogalom, a *homosocial bonding*, ugyanis a férfiak egymás közötti interakcióit és kapcsolatait a heteroszexualitás fogalmán kívül esnek, azon a feltételezésen kívül, hogy más heteroszexuális férfiak potenciális vetélytársnak számítanak. Az aszexualitás még ennél is kevesebbet mond: a heteroszexualitás, homoszexualitás kifejezésekben a hetero-, illetve homo- előtagok az orientációt jelentik, az aszexualitás a- előtagja viszont csupán fosztóképző, tehát az orientációról, és így a két nemmel való kapcsolatáról semmit sem árul el, ezért ebben az egyébként is heteronormatív értelmezési keretben egyszerűen értelmezhetetlen. A harmadik probléma pedig az előző két probléma ötvözete: mivel a fosztóképző „nem szexualitást” sejtet, orientáció nélkül, a kifejezést a legjobban úgy értelmezik, hogy az aszexualitásban sem az orientáció, sem a szexualitás nem nyer teret, pedig ez nem így van: Scherrer aszexualisokkal kitöltött kérdőívei alapján a szexualitás több aszexualis ember esetén is jelen van, mégpedig a maszturbáció kapcsán (Scherrer 2008). Ha tehát egy pozitívabb, ezt a szempontot is figyelembe vevő definíciót akarunk alkotni, akkor a következőből indulunk ki: a szexualitás mint fogalom a szexuális vágy meglétét jelenti, míg az előtag (tehát a hetero-, homo- stb.) az orientációt, azaz a szexuális vágy egy külső tárgyra való kivetülését, valamint a vágy tárgyával való szexuális érintkezés

realizálódásának vágyát. Az aszexualitás mint fogalom definícióját ezek alapján így fogalmaznám meg: *a szexuális vágy hiánya vagy megléte* (mindkét eset lehetséges), *és az orientáció hiánya*. Mivel az orientációt jelző előtag helyett egy fosztóképző áll, úgy is fogalmazhatnánk, hogy a szexualitás az orientációtól van „megfosztva”, de maga a szexualitás, tehát a vágy még fennállhat.

A következő részben az aszexualitás mint probléma, rendellenesség, hiány vagy éppenséggel divathóbort kerül megtárgyalásra a magyar kibertérből gyűjtött fórum bejegyzések és internetes cikkek alapján. Jövőbeli kutatásomban mind a hivatalos, szakértői diszkurzusokat, mind az internetes diszkurzusokat figyelembe veszem majd; az előadás keretében a hivatalos, szakértői diszkurzusok elemzésére nem volt alkalmam. Az internetes diszkurzusok alapján azonban halványan körvonalazódnak a tágabb magyar társadalmi és kulturális kontextusban uralkodó nézetek, amelyek az aszexualitás problémaként való értelmezésére, illetve az értelmezés problematikájára utalnak.

Példák

A magyar kibertérben több, az aszexualitással foglalkozó cikket és fórum bejegyzést találtam, amelyben terítékre került az aszexualitás mint jelenség és fogalom, valamint az aszexualis emberek is. A dolgozat terjedelme miatt a teljes szövegek elemzésére nincs keretem, azonban a különböző példák főbb pontjait ismertetve is elegendő anyag áll rendelkezésre a diszkurzus analízishez.

Gyakori kérdések és válaszok. Az első példát, amely korábbi előadásokban került részletesebb elemzésre (itt csupán a legkiemelkedőbb részeket mutatom be bevezetésként), egy magyar kérdések és válaszok honlapon találtam, a *Gyakori kérdések és válaszok* honlapon (www.gyakorikerdesek.hu). Jelenleg huszonkét témacsoport található a honlapon, többek között témaként szerepel a *Szerelem, szex* is; ennek ellenére az aszexualitással foglalkozó kérdésnél az eredeti bejegyző a *Kultúra és közösség* témacsoportot választotta. A választás nem véletlen, az eredeti bejegyzés alapján, amely a következőképpen teszi fel a kérdést: „Úgy látom, egyre elterjedtebb, új divatjelenség az aszexualitás (a 20 év körüli fiatalok körében). Hogyan látjátok, ez tényleg így van - és ha igen, mi lehet az oka?”

Az eredeti bejegyző az aszexualitást nem a szerelemmel, illetve a szexszel hozza összefüggésbe, hanem a kultúra és a közösség produktumaként, egy divatjelenséggé állítja be, tehát eleve ezektől távol pozicionálja a jelenséget, és nem a jelenség mibenlétét, vagy saját értelmezését teszi a kérdés tárgyává, hanem az aszexualitás divatjelenséggé való elterjedését. Ennek ellenére a későbbi válaszokból kiderül, hogy a

jelenség értelmezése igenis problematikus, ugyanis a divatjelenségeként értelmezés később csak egy válaszdónál kerül elő. Példaképp az eredeti bejegyzésre érkező legelső válasz konklúziója a következő: „[...] Remélem ez főleg a férfiaknál jellemző, úgy több nő marad nekem. :)”

Ez az értelmezés újra pozicionálja az aszexualitást, és biológiai alapokra helyezi a jelenséget: rendellenességként jeleníti meg, amely előnytelen helyzetet jelent az aszexuális embernek (férfinak), a nem-aszexuális emberek (férfiak) számára azonban előnyt jelent. Ebben a szexualizált értelmezésben az aszexualitás azt jelenti, hogy az aszexuális nem tud szexuális tőkére szert tenni, mert a rendellenessége ebben meggátolja; ehhez társul az a gondolat, miszerint ez a szexuális tőke (jelen esetben a nők) ily módon felszabadulhat, és újra eloszthatóvá válik más, „normális” férfiak között. Ezt az aszexualitás deficit modelljének is nevezhetnénk: az aszexualitás a többi szexualitással szemben deficitként értékelődik, és mint hiány, még csak kompenzálni sem lehet.

A következő válaszdó – aki az eredeti bejegyzés írójával egyetemben elvetette ezt az értelmezést az első válaszdó mellőzésével – szintén új alapokra helyezi az aszexualitás értelmezését: kettőszítja a fogalmat. A kettősség első fele az „igazi” aszexualitás, amelyet nem fejt ki elég részletesen ahhoz, hogy használható definícióval dolgozhasson, bár annyit feltételez, hogy a fogalom a szexualitás minden formáját, így a maszturbációt is kizárja: „Az aszexuálisok nagyban nyilatkoztak, hogy művészi aktokra elégitik ki magukat, mert ugye a test szépsége, blablabla... Hát nem is tudom... Én úgy tudtam, ilyet egy aszexuális nem csinál.” Külön érdekessége ennek az első értelmezésnek, hogy a magukat aszexuálisnak valló emberek nyilatkozatai, tehát saját tapasztalatuk és megfigyeléseik ütköznek ezzel az értelmezéssel, ezért a válaszdó automatikusan leminősíti ezeknek az embereknek a nyilatkozatait, hogy saját álláspontját (bármilyen ingatag is) megtarthassa. A kettős értelmezés második fele pedig a „nem igazi” aszexualitás, ami ellenreakcióvá, lázadássá válik: „[...] a megjelenő aszexuálisok egy része, főleg aki még reklámozza is magát, inkább csak elfordul társadalmunk szexuális normáitól.” Ha tehát egy magát aszexuálisnak valló ember nyíltan vállalja aszexualitását, akkor valószínűleg nem „igazi” aszexualitásról van szó, hanem lázadó tüntetésről, magamutogatásról. Ez is a heteronormatív keretek közötti értelmezésre utal: a heteronormativitás ugyanis eleve feltételezi a (hetero)szexualitás meglétét minden emberben, így a (hetero)szexualitást felvállalni és kinyilatkozni redundánsnak tűnik.

Végül evvel a példával kapcsolatban még ismertetném az eredeti bejegyző egyik megjegyzését, amelyet az első két válaszdó válasza kapcsán írt. Az eredeti bejegyző szintén megerősítette az álláspontot, miszerint a magukat aszexuálisnak valló emberek nyilatkozatai nem mérvadóak az

aszexualitás értelmezésében, valamint hozzátett egy megjegyzést, amely rávilágít az aszexualitás kifejezés problematikájára: „Amúgy meg ha aszexuális, akkor teljesen mindegy, hogy milyen irányú szexualitás[t] "nem gyakorol" - nem?„, Ahogyan fentebb említettem, a fosztóképzős kifejezés megerősíti az értelmezőket abban, hogy maga a szexualitás válig nemlegessé, hiánnyá: az orientáció híján értelmezhetetlenné válik maga a szexualitás, annak ellenére, hogy a maszturbáció szexuális tevékenység, amelynek a hagyományos értelemben véve nincsen orientációja. Ebben az értelmezésben oximoronnak számít az a kifejezés, hogy „aszexuális lesbikus”: az aszexualitás nem értékelődik alternatív szexualitásként, hanem teljes hiányként, tehát eleve kizárja egy másik szexualitás kompatibilitását: vagy az egyik, vagy a másik, de a kettő egyszerre nem lehet.

Segítség: Aszexuális vagyok! – szakértői szemmel. A következő példát a *Wellness Café* című, női olvasóközönségnek szánt internetes honlapon találtam (www.wellnesscafe.hu): egy cikkről van szó, amely a honlap *Egészség* rovatában jelent meg. A cikk a cím, a bevezetés, és a vizuális elemek alapján eleve betegségként, rendellenességként kezeli az aszexualitást, azonban olyan véleményeket is közöl, amelyek természetes állapotként láttatják az aszexualitást – a diszkurzus tehát skizofrén jellegű, negatív keretből kiindulva közöl pozitív állításokat, amelynek eredménye inkább zavaró, mintsem felvilágosító, habár a cikk bevezetése szerint ez lett volna a szöveg célja:

Te is hallottál már az aszexualitásról, de nem tudod pontosan, hogy mi az? Vita tárgya az, hogy az aszexualitás szexuális irányultság vagy szexuális zavar. Pszichológus szakértőnkkel most összegyűjtöttük a legfontosabb tudnivalókat róla. (Geist 2009)

Habár a „tudnivalók” között szerepelnie kellene az aszexualitás más országokban való elismertségének és létjogosultságának, a szöveg eleve a szexualitás kontra rendellenesség vita keretein belülre helyezi a jelenséget (Radloff 2008), és később sem utal arra, hogy más országokban már hivatalosan is elismerik, mint alternatív szexualitást. Maga a cím is támogatja a feltételezést, miszerint az aszexualitás inkább rendellenesség, semmint alternatív szexualitás: az aszexualitás tényét problémának veszi, amely miatt segítséghez kell folyamodni, mi több, segítségért kell kiáltani.

Két, a cikkhez tartozó kép támasztja alá ezt a negatív elképzelést:

1. ábra: Az aszexuális nővel való problémás párkapcsolat / szexualitás szemléltetése

fontolgatja az aszexualitás tényét, és magát összehúzza töpreng azon, hogy miért pont őt veri a sors. Valószínűleg nem hatja meg az a gondolat, hogy az aszexualitás, mint minden más, sokszínű. Érdekes megjegyezni, hogy a képeken az aszexualitás mindkét esetben a nő rendellenessége; hogy ezt a statisztikák, vagy a női olvasóközönség, esetleg más megfontolás inspirálta, nem derül ki a szövegből.

A cikk a fenti keretrendszert tekintve eleve részrehajló a szexualitás kontra rendellenesség vitában, azonban a szövegben időről időre pozitív vélemények is elhangzanak. A következő passzus meglehetősen találó hasonlaltal él a szexualitás és a szerelem kapcsolatáról: „... az aszexuálisok véleménye szerint nem szükséges a nemi aktus a szerelem kifejezéséhez. Ők a következő hasonlaltal értetik meg e véleményt: szerintük, ha a szex volna a szerelmi vonzalom legfőbb kifejezője, akkor a prostituáltak lennének a világ legszerelmesebb, legérezelmesebb emberei., Ebben az értelmezésben a szex és a szerelem nem feltételezik egymást, habár a heteronormatív

2. ábra: Az aszexualitás mint lelki problémák forrása

¹ „Segítség! Aszexuális vagyok! – szakértői szemmel”: <http://www.wellnesscafe.hu/wellness/2009/segitseg-aszexualis-vagyok-szakertoi-szemmel>

² U.o.

kapcsolatrendszeri értelmezésben a romantikus vonzalom, tehát a szerelem is a szexualitáson keresztül nyilvánul meg: az aszexuális emberek tapasztalata alapján a kettő különálló.

Kiemelnék továbbá egy részt a cikk egy másik fejezetéből, amelynek a címe *Az aszexualitás vélt okai*. Összesen kilenc lehetséges okot sorol fel, melyek közül három biológiai alapú (hormonális vagy gyógyszer hatások, gének, koraszülöttség), három trauma-alapú (gyermekkori [szexuális] bántalmazás, félelem a párkapcsolattól, szeretett személy elvesztése), míg a többi a személyiség fejlődését veszi alapul (személyiségvonások, a testvérsorban betöltött hely, a család nevelői légköre). Utóbbiból az első a negyedik indok, és így kezdődik a leírás: „Személyiségvonások – az aszexuálisok normális emberek! Sokan társaságkedvelők és népszerűek., Itt visszaköszön az az eleve negatív pozícionálás: a cikkben rejlő feltételezés az, hogy az olvasó rendellenességként vagy betegségként közelít az aszexualitáshoz, tehát a szöveg egyfajta atyáskodó kinyilatkoztatássá válik: azt hinnéd, hogy nem normálisak, de azok! Ebben az értelmezésben szintén megjelenik az a feltételezés, hogy a orientált szexualitás a kapcsolatrendszereink alapja, mert az orientáció híján lévő aszexuálisokhoz nem képes hozzárendelni egy sztereotip kapcsolatrendszert, tehát feltételezi, hogy ezek az emberek még csak nem is szocializálódnak, ha már szexuális kapcsolatuk úgysem lehet.

Nem kívánom a szexet! Aszexuális vagyok? A harmadik példa az idősebb korosztály számára kialakított, *Ötvenen Túl* című honlapról származik (www.otvenentul.hu). A cikk a cím alapján az előző példához hasonlóan szintén az aszexualitást akarja ismertetni az olvasóközönséggel, akik ismét ijedten kiáltanak fel, mert a szexet nem kívánni hallatlan dolog, főleg azután, hogy a bevezetés (amelyet teljességében idéznék) Freud munkásságára alapozza az aszexualitás további értelmezését:

A világ nemi túlfűtöttsége a 21. századra már nem meglepő. Megszokottá vált, hogy a média, a mozi, a sajtó és a reklámpar is a szexualitásra, a szexuális szimbólumokra épít. Ezt a mára elfogadott tényt a 19. század végén Freud tudományosan is megalapozta. Elméletei mára erős túlzásnak tűnhetnek, azonban sok mindennek a kiindulópontja lett, amit napjainkban az emberi elméről, lélekről és viselkedésről gondol a tudomány. Freud szerint minden emberi cselekvés megindítója szexuális vágyakból vagy frusztrációkból ered, és ezek elfojtásából alakulhatnak ki aztán lelki betegségek vagy neurózisok. A minket körülvevő világ nemi lüktetése ma is némileg alátámasztani látszik Freud elméleteit. A tudomány mai állása szerint az ember előre kódolt szexualitással jön a világra, ez készíti őt utódnemzésre és fajának fenntartására. Az, hogy a szaporodás jellegzetesen jó érzéssel jár együtt, visszajelzés a tevékenység jogos voltára. *Ezeket a*

tényeket ismerve szinte lehetetlennek tűnhet, hogy megértsük az aszexualitást, tehát a nemi érdektelenség fogalmát. (Ács 2009 - kiemelés tőlem)

A cikk Freud elméletét használja fel saját elméleti háttere megalapozására, amely szerint minden a szexualitásra vezethető vissza, tehát a világ és a kapcsolatrendszerek értelmezéséhez elengedhetetlen a szexualitás megléte, tehát a szexualitás eleve feltételeződik, mert különben az elmélet érvényét veszti. Az, hogy az aszexuális emberek egy része nem él meg semmilyen jellegű szexualitást, eleve megkérdőjelezi annak a jogosságát, hogy Freud elméletét használja fel az aszexualitás jelenségének tárgyalására. Külön figyelmet érdemel a gondolat, miszerint a jó érzés visszajelzés a tevékenység jogos voltára: egy későbbi példában még visszaköszön majd ez a gondolat, amely arra a feltételezésre épül, hogy ha valaki érdektelenség mutatkozik egy jó dolog iránt, akkor még biztosan nem próbálta ki: a leszbikus nő még bizonyára sohasem szexelt igazi férfival, és az aszexuális nő még bizonyára sohasem szexelt egyáltalán.

A cikk ezután kitekint az amerikai helyzetre, valamint kitér az aszexualitás sokszínűségére (ezúttal nincsenek kísérő képek, a fantáziánkra kell hagyatkoznunk, boldogtalan-e az aszexuális ember vagy sem). A szöveget ezután, szinte törésszerűen, egy Rainbow Amoeba nevű aszexuális ember nyilatkozata zárja. A szövegből nem derül ki, hogy milyen kontextusban született a nyilatkozat, csupán Rainbow Ameoba tapasztalatait ismerjük meg:

Amikor még nem tudtam, hogy létezik aszexualitás, nem sejtettem, hogy ebben a tekintetben különbözöm a többi embertől. Amikor a szexre gondoltam, úgy képzeltem, hogy valami olyasmi, ami egyszer talán velem is megtörténik, ha találkozom a megfelelő emberrel, beleszeretek, szeretkezünk, és csodálatos lesz, éppen úgy, ahogy azt a romantikus regényekben olvastam. Sosem kérdeztem magamtól, hogy valóban akarom-e: nem tudtam, hogy lehetséges nem akarnom. Akkor sem kérdeztem meg magamtól, hogy a szex valóban csodálatos-e, amikor szembekerültem bármilyen részletekbe menő leírásával – biológiaórán vagy szexuális felvilágosításkor – , és szörnyen kényelmetlenül éreztem magam. Nem hittem el, hogy lehetséges nem kívánni a szexet... Amikor megismerkedtem az aszexualitás fogalmával, rájöttem, hogy semmi sem bizonyos, amit magamról gondolok... (kiemelés tőlem)

Ez az idézet több sarkalatos pontra is rávilágít. A heteronormativitás természetessége az aszexuális tapasztalatban elvész, megtörik: alapvetőnek, megkérdőjelezhetetlennek tartjuk a szexualitást, a másik iránti szexuális vágyat, így amikor a tapasztalataink nem ezt az elfogadott igazságot támasztják alá, zavar és kényelmetlenség a végeredmény. Amennyiben tehát

az alany képes elfogadni az aszexualitás tényét, amennyiben megkérdőjelezi az eleve szexualizált emberképet, magát a heteronormativitást is megkérdőjelezi: az alternatív szexualitások után ez a következő bástya, ahonnan az támadható, megkérdőjelezhető.

Nők Lapja Café. A szintén női olvasóközönséget megcélzó *Nők Lapja Café* (www.nlcafe.hu) honlapján egy fórumbejegyzést találtam; az eredeti bejegyzés írója asexboy, és bevallása szerint aszexuális emberekkel szeretne kapcsolatot létesíteni a fórumon. Az eredeti bejegyzésben részletesen leírja, hogy mit jelent a számára az aszexualitás, azaz hogyan éli meg, és miben nyilvánul meg az aszexualitása:

Ide várom minden sorstársamat, akik ezzel a szexuális irányultsággal rendelkeznek.

[...] Nem érdekelnek sem a férfiak, sem a nők. Nem vagyok beteg, minden szervem tökéletesen működik, egyszerűen hiányzik belőlem a szexuális motiváció. Van erekcióm, ha szexuális ingernek vagyok kitéve, viszont nem érzek arra késztetést, hogy szexuális kontaktust teremtsék akár nővel, akár férfival. Számomra egyetlen a maszturbáció, mást el sem tudnék képzelni. *Számomra az emberek is úgymond közémbüsek, nem hiányzik sem a család, sem egy társ, egyedül érzem magam a legjobban.*

[...] Egyedül élek, van egy kutyám, jól megvagyunk, jól keresek, van egy jó melóhelyem, *számomra ez elég.*

Munkahelyen és ismerősi körömben mindenki csodálkozik, hogy mindig egyedül vagyok és kérdezik hogy hol a csaj, én meg csak mosolygok, de *elmondani nem merem, mert attól félek, hogy megvetnének...* (Misi 2005, nyitó hozzászólás - *kiemelések tőlem*)

Figyelmet érdemel az, hogy asexboy milyen részletekbe menően nyilatkozik az aszexualitásról: ha egy másik alternatív szexualitásról lenne szó, a részletek redundánsnak tünnének (példaképp próbáljuk meg elképzelni, hogy hogyan festene egy homoszexuális férfi részletekbe menő beszámolója a homoszexualitás mibenlétéről). Az aszexualitás azonban kevésbé ismert jelenség Magyarországon, tehát a bejegyző részletesen elmagyarázza, hogy milyen tapasztalatok és érzések vezettek ehhez az állapothoz. Az olvasóközönséget azonban nem sikerül meggyőznie: 529 válasz érkezett az eredeti bejegyzés óta (25/11/2005), és az általam megvizsgált válaszok – az első három oldalnyi bejegyzés – többsége teljesen vagy részben elutasítja asexboy nyilatkozatát, illetve támadja annak valóságát: „Egy újabb kamutopik. Nem túl felemelő élete lehet szegénynek, ha ilyen sztorik fogalmazásával tölti az idejét.”

Mások az aszexualitás társas étellel szemben közömbösségével kapcsolatban lendülnek támadásba:

szerintem kicsit beteg ember lehet az akinek nincs igénye társra. Szar lehet egyedül élni pláne a hétvégék és ünnepnapok. Talán azért érez így, mert még nem találta meg a magáhozvaló párt. Ha meg valóban így érez akkor jobb ha egyedül éli le az éltét, mert nagy hiba lenne ha ilyen ember szaporodna a világba akinek nincs fogalma a társas kapcsolatokról. [Misi 2005, 28. comment]

Ez a felhasználó az aszexualitást egyértelműen rendellenességként értelmezi, az aszexualis ember mint korcs jelenik meg, akit hiba lenne szaporítani. Más felhasználók szintén a társas kapcsolatok iránti közömbösséget használják fel asexboy megtámadására, kicsit másképpen: „És akkor most mi van? Mert ha ezek (bocsi ilyen hű de jól elvannak egyedül, akkor miért akarnak pl. fórumozni?” Habár asexboy konkrétan kijelenti a bejegyzés elején, hogy más aszexualis emberekkel szeretne kapcsolatba lépni a fórumon, a saját emberi kapcsolatairól való nyilatkozatokat (az általam kiemelt részeket) ezek a felhasználók ezzel a céllal összeegyeztethetetlennek tartják, elutasítóan viselkednek az emberi kapcsolatokról másképpen gondolkodó aszexualis emberrel szemben.

Ismét mások sajnálkoznak, illetve értetlenül állnak az aszexualitás ténye felett: „És ha belegondolunk valóban létrejöhet egy ilyen állapot, de elképzelésem szerint ezt valami nagy-nagy kudar[c]nak kell megelőznie. MERT hogy az élet egyik legjobb dologáról csak úgy lemondani...nagyon mazohista dolog.”

Itt köszön először vissza a freudi elmélet és a jó érzés mint visszajelzés: amennyiben a szexet jogos és élvezetes tevékenységként, az élet egyik legjobb dolgaként pozícionáljuk, a szexszel szembeni közömbösség értelmetlen, ostoba, vagy éppen mazochista álláspont: értelmezhetetlen. Szintén ezt fejezi ki a következő példa, egyben ennek a fejezetnek a végszava: „Akár kamu a topic, akár nem ez a szindróma létezik. Bár nem is értem hogy lehet ez, mert aki szexelt már egy igazán jót, annál ez nem léphet fel., Ha tehát az aszexualis embernek rossz tapasztalatai lennének, vagy közömbös, akkor addig erőltessük, amíg más nem lesz az eredmény.

Konklúziók

A jelen dolgozat célja az volt, hogy több, a magyar kibertérben gyűjtött szöveg alapján diszkurzus analízissel elemezze a magyar kontextusban keletkező különböző aszexualitás diszkurzusokat. Emellett reflektált az

aszexualitás kutatások szükségességére, a jelenlegi elméleti háttérre és a kutatással kapcsolatos kihívásokra, amelyek megnehezítik az aszexualitás mint jelenség kutatását, megértését és pozitív fogalomként, alternatív szexualitásként való elismerését, létjogosultságát.

A példák alapján világosan látszik, hogy az aszexualitást negatív keretek közé helyezik, legtöbbször rendellenességként, illetve betegségként értelmezik. Maga a kifejezés is problematikus, és a negatív aszexualitás diszkurzusok továbbra is megnehezítik a fogalom újraértékelését, pozitív megfogalmazását. Konklúzióm tehát az, hogy a jelenlegi helyzetben az aszexualitás új szempontból való vizsgálata és újradefiniálása szükséges, habár a jelenlegi elméleti modellek és a társadalmi elutasítás ezt bizonyos szintig ellehetetleníti, ezért magukat az elméleti modelleket is érdemes lenne megvizsgálni, és módosítani őket, vagy egy olyan modellt, keretrendszert kidolgozni, amelyben az aszexualitás nem hiányként vagy a szexualitás ellentéziseként jelentkezik, hanem alternatív szexualitásként elfoglalja helyét a szexualitás modellben.

Felhasznált irodalom

- AVEN: Asexual Visibility and Education Network. Forrás: www.asexuality.org [DOA: 15/12/10]
- Ács, Borbála. 2009. 07. 12. "Nem kívánom a szexet! Aszexualis vagyok?" Weblog bejegyzés. *Ötvenentul.hu*. 2010. 12. 15. <<http://www.otventul.hu/page.php?PageID=22162>>
- Geist, Klára. 2009. 10. 06. "Segítség! Aszexualis vagyok! – szakértői szemmel." Weblog bejegyzés. *Wellness Café*. 2010. 12. 15. <http://www.wellnesscafe.hu/wellness/2009/segitseg-aszexualis-vagyok-szakertoi-szemmel>
- Ismeretlen felhasználó. 2009. 06. 01. "A kérdés." Weblog bejegyzés. *Gyakori Kérdések*. 2010. 12. 15. <www.gyakorikerdesek.hu/kultura-es-kozosseg-egyeb-kerdesek-263433-ugy-latom-egyre-elterjedtebb-uj-divatjelenseg-az-aszexualitas-a-20-ev-koruli-htm>
- Lakoff, Robin. 1975. *Language and Woman's Place*. New York: Harper & Row.
- Radloff, K. 2008. "Beyond the disorder: Change of discourse on asexuality." *Sexologies* 17: 156—157.
- Scherrer, Kristin S. 2008. „Coming to an Asexual Identity: Negotiating Identity, Negotiating Desire.” *Sexualities*, 11:5, 621—644.

- Spender, Dale. 1980. *Man Made Language*. London: Routledge and Kegan Paul.
- Talbot, Mary. 2004. "A nemi sztereotípiák újratermelődése kritikai szemszögből." In: Holmes, Janet and Meyerhoff, Miriam (szerk.) *A nyelv és gender kézikönyve*. Előkészületben.
- Tannen, Deborah. 1990. *You Just Don't Understand: Men and Women in Conversation*. New York: Morrow.
- Törölt Felhasználó 991394 (Misi). 2005. 11. 25. Weblog bejegyzés. *Nők Lapja Café*. 2010. 12. 15.
<<http://www.nlcafe.hu/forum/?fid=441&topicid=74780>>